

МОВЛЕННЄВА ГОТОВНІСТЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА

Паласевич І. Л.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

вул. Л. Українки, 46, Дрогобич, Львівська область, Україна

orcid.org/0000-0003-0596-6835

ipalasevich@gmail.com

Ключові слова:

діти старшого дошкільного віку, мовленнєва підготовка, складники мовленнєвої підготовки, мовленнєва готовність дітей до школи, наступність у навчанні дошкільників рідної мови.

У статті проаналізовано сутнісні характеристики понять «мовленнєва підготовка» та «мовленнєва готовність» дітей до навчання у школі. З'ясовано, що мовленнєва підготовка дітей до навчання у школі передбачає опанування прийомів звукового і складового аналізу слів, ознайомлення з характеристикою звуків, із реченням, а також наявність рухових навичок, необхідних для навчання письма. Мовленнєва готовність старших дошкільників включає опанування певної суми знань, сформованість та конкретний рівень розвитку всіх видів компетенцій (фонетичної, лексичної, граматичної, діалогічної й монологічної) та елементарних оцінно-контрольних дій у сфері мовленнєвої діяльності, які слугують засобом свідомого засвоєння дітьми мови.

Охарактеризовано загальномовленнєвий і спеціальний мовний складники мовленнєвої підготовки дітей до навчання в школі; акцентовано на тому, що мовленнєва підготовка є важливою умовою своєчасного введення дошкільників у мовну дійсність, а також розвитку довільності й усвідомленості мовлення; підґрунтям становлення навчальної діяльності майбутніх першокласників, основою для переходу від спонтанного неусвідомленого мовлення, засвоєного інтуїтивно, на практичному рівні, до контрольованої мовної поведінки як підвалини інтелектуального розвитку та успішного опанування навчальних предметів у школі.

Наголошено на важливості наступності між дошкільною та початковою ланками освіти, що визначає відповідність освітньої роботи в закладах дошкільної освіти до вимог початкової школи, до опору вчителя першого класу на досягнутий старшими дошкільниками рівень мовленнєвого розвитку, здобуті ними знання, навички й досвід.

Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови ефективного формування мовленнєвої готовності дітей до шкільного навчання, що охоплюють комунікативну спрямованість навчання, комплексне розв'язання всіх завдань мовленнєвого розвитку, співпрацю закладу дошкільної освіти з родинами вихованців у зазначеній сфері.

THE SPEECH READINESS OF SENIOR PRESCHOOLERS AS A LINGUA DIDACTIC PROBLEM

Palasevych I. L.

*PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Preschool Education
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
L. Ukrainka str., 46, Drohobych, Lviv region, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0596-6835
ipalasevich@gmail.com*

Key words:

children of senior preschool age; speech training; components of speech training; speech readiness of children for school; continuity in teaching preschoolers of their native language.

This article is analyzed the essential characteristics of the concepts “speech training” and “speech readiness” of children for school. It was found that the speech preparation of children for school involves mastering the techniques of sound and compound word analysis, acquaintance with the characteristics of sounds, sentences, as well as the availability of motor skills necessary for learning to write. Speech readiness of senior preschoolers includes mastering a certain amount of knowledge; formation and specific level of development all the types of competencies (phonetic, lexical, grammatical, dialogical and monological) and elementary evaluation and control actions in the field of speech activity, which serve as a means of conscious language acquisition by children.

The general speech and special language components of speech preparation of children for school are described; emphasis is placed on the fact that speech training is an important condition for the timely introduction of preschoolers into the language reality, as well as the development of arbitrariness and awareness of their speech; the basis for the formation of educational activities of future first-graders, the basis for the transition from spontaneous unconscious speech, learned intuitively, on a practical level, to controlled language behavior as a foundation for intellectual development and successful mastery of subjects in school.

Emphasis is placed on the importance of continuity between preschool and primary education, which determines compliance of educational work in a preschool institution with the requirements of primary school, the resistance of first teacher to the level of speech development achieved by older preschoolers, their knowledge, skills and experience.

The organizational and pedagogical conditions are justified for the effective formation of children's speech readiness for school, substantiating the communicative orientation of learning; comprehensive solution of all tasks of speech development; cooperation of the preschool institution with the families of pupils in this field.

Постановка проблеми. Важливим чинником готовності дітей дошкільного віку до навчання в школі є мовленнєвий розвиток, зокрема чисте й правильне мовлення, багатий словниковий запас, уміння вільно спілкуватися з однолітками й дорослими, виявляючи ініціативу у відповідних комунікативних ситуаціях та доречно використовуючи комунікативні еталони.

Саме через мовлення дитина реалізує себе, виявляючи своє ставлення до довкілля, пізнає його в усьому розмаїтті, формує та розкриває «я-образ», постає активним суб'єктом взаємодії.

У дошкільному дитинстві розвиток мовлення відбувається на всіх рівнях (фонетичному, лексичному, граматичному і текстовому), включаючи опанування його основних одиниць (звука, слова, словосполучення, речення й тексту). Результативність зазначеного процесу забезпечується шляхом комплексного формування всіх компонентів звукової культури мовлення, його граматичної правильності, розвитку словника та зв'язного мовлення. Загалом, реалізація перелічених завдань спрямована на формування мовленнєвої готовності вихованців закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) до навчання в школі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Зазначимо, що проблема формування мовленнєвої готовності дітей дошкільного віку досліджується науковцями в таких аспектах, як виховання звукової культури мовлення та навчання грамоти (Д. Ельконін, М. Кольцова, О. Трифонова, М. Фомичова та інші); збагачення й активізація словника дітей (Н. Горбунова, Н. Кирста, С. Макаренко та інші); формування граматичної правильності мовлення (К. Крутій, Н. Лопатинська, Н. Маковецька та інші); розвиток зв'язного діалогічного й монологічного мовлення (А. Арушанова, Л. Березовська, А. Богуш, Н. Гавриш, С. Ласунова, В. Любашина, Н. Орланова, Т. Постоян та інші) тощо.

Отож, усвідомлення значущості окреслених питань спонукало до вибору теми пропонованої статті, **метою** якої є обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Дослідники виокремлюють поняття «мовленнєва підготовка» й «мовленнєва готовність» дітей до навчання в школі. Так, А. Богуш і Н. Гавриш зазначають, що мовленнєва підготовка охоплює два складники: загальномовленнєвий – розвиток навичок усного мовлення, навичок використання одиниць мови для мислення, спілкування та спеціальний мовний (мовленнєвий) – пропедевтика вивчення мови, початкове усвідомлення її знакової системи, формування основ спеціальних мовленнєвих умінь із читання, письма, а також аналіз мовних явищ [3, с. 635].

На думку Л. Калмикової, доцільно виділяти такі два різновиди згаданої підготовки, як спеціальна мовна (когнітивна) і мовленнєва (рефлексивна). Як стверджує дослідниця, мовленнєва підготовка є важливою умовою своєчасного введення дошкільників у мовну дійсність, а також розвитку довільності й усвідомленості мовлення; підґрунтям становлення навчальної діяльності майбутніх першокласників, основою для переходу від спонтанного неусвідомленого мовлення, засвоєного інтуїтивно, на практичному рівні, до контрольованої мовної поведінки як підвалини інтелектуального розвитку та успішного опанування навчальних предметів у школі [10, с. 10].

За Л. Калмиковою, мовна (когнітивна) підготовка невіддільна від розвитку таких пізнавальних процесів, як логічне мислення, творча уява, мовленнєві операції систематизації, класифікації, узагальнення, аналізу й синтезу, абстрагування, сприймання, осмислення, усвідомлення, розуміння впродовж засвоєння мовних знань і практичного їх застосування у мовленнєвій діяльності.

Зміст мовної підготовки орієнтований на засвоєння вихованцями ЗДО елементарних знань про мову (звук, склад, слово, речення) з подальшим свідомим використанням їх на практиці (опанування мовленнєвих умінь) [10, с. 11].

Якщо під час загальномовленнєвої підготовки мова засвоюється або шляхом наслідування, або «методом спроб і помилок», що передбачає пошукову діяльність самої дитини, то впродовж мовної (когнітивної) підготовки увага акцентується на осмисленому й усвідомленому сприйнятті дошкільниками мовних одиниць та їх істотних ознак.

Спеціальну мовну (когнітивну) підготовку, як зауважує Л. Федоренко, необхідно спрямовувати не лише на подальше навчання грамоти в школі, а насамперед на пропедевтику вивчення всіх розділів початкового шкільного курсу української мови з урахуванням усіх інших навчальних предметів початкової школи, оскільки мовленнєві «спеціальні вміння» є одночасно засобом і пізнавальним, і комунікативним процесів загалом [13, с. 24].

А. Богуш і Н. Гавриш уважають, що мовленнєва підготовка дітей до школи передбачає «... опанування практичних мовленнєвих навичок, удосконалення комунікативних форм і функцій мовленнєвої дійсності, формування її усвідомлення» [3, с. 635]. Цей процес триває протягом усього періоду перебування дитини в ЗДО й визначається програмовими завданнями з розвитку мовлення.

Науковці вирізняють й конкретні аспекти мовленнєвої готовності дошкільників, а саме: «... певну суму знань про навколишню дійсність, змістовий бік мовлення, рівень розвитку мовленнєвих навичок, достатній словник, правильну звуковимову, граматичну правильність мовлення, діалогічне й монологічне мовлення, високу мовленнєву активність дітей; якість мовленнєвих відповідей, опанування елементарних оцінно-контрольних дій у сфері мовленнєвої діяльності» [3, с. 637].

Отож, узагальнивши зазначене, наголосимо, що мовленнєва готовність дітей до школи передбачає наявність у них певних знань і уявлень про довкілля, сформованість та певний рівень розвитку всіх видів відповідних компетенцій: *фонетичної* (правильна й чітка вимова всіх звуків рідної мови за орфоепічними нормами, добре розвинений фонематичний слух, правильне мовленнєве дихання, володіння інтонаційними засобами виразності); *лексичної* (достатній словниковий запас, здатність до адекватного використання лексем, доречне вживання образних засобів, порівнянь, метафор, фразеологічних зворотів тощо); *граматичної* (неусвідомлене вживання граматичних форм рідної мови згідно із законами й нормами (рід, число, відмінок тощо), розвинене

граматичне чуття, наявність елементарних навичок корекції та самокорекції мовлення); *діалогічної* (уміння ініціювати й підтримувати розпочату розмову в різних комунікативних ситуаціях, використовувати комунікативні еталони); *монологічної* (опанування різних видів розповідей, словесної творчості в різних видах мовленнєвої діяльності) [1].

Підготовка дитини-дошкільника до школи, як підкреслює Ф. Сохін, увиразнює нове завдання в навчанні мови – формування свідомого «лінгвістичного ставлення» до неї. На думку науковця, розвиток усвідомленого мовлення в дітей, формування уявлень про слово, його семантику, виразність та образність дають змогу ознайомити їх із будовою мовлення, його змістовою специфікою та звуковим складом, морфологічною і словотвірною структурами слова [11].

Погоджуємося з Ф. Сохіним у тому, що розвиток у дітей образності й виразності мовлення, уміння використовувати його художні засоби у словесній творчості обов'язково передбачає усвідомлений характер цього процесу. Саме він під час підготовки до навчання грамоти формує довільність мовлення, тобто поміркованість вибору як змісту висловлювання, так і мовних засобів, за допомогою яких його можна виразити якнайкраще [12].

Досліджуючи проблему усвідомлення дошкільниками мовлення, Л. Журова звертає увагу на особливе мовне чуття дитини 4–5-річного віку. Уведення її в мовну дійсність під час сенситивного періоду «мовного чуття» є найбільш ефективним засобом для опанування цієї дійсності [8, с. 4].

Зважаючи на це, слід підкреслити, що набуття дитиною інтуїтивної здатності впізнавати (відчувати) звуки, слова, речення, запам'ятовувати особливості поєднання мовних засобів, відчувати інтонаційне закінчення речень, змістові відношення у тексті, їх виражальні відтінки, засвоювати відмінкові закінчення, поодинокі граматичні форми, співвідносити почуті й вимовлені слова з мовними знаками слід не лише розвивати надалі впродовж загальномовленнєвої роботи, а й обов'язково використовувати під час усвідомлення вихованцями істотних ознак мовних явищ.

Не менш важливим аспектом мовленнєвої підготовки дітей до навчання у школі Д. Ельконін називає формування у них навичок фонематичного сприймання та звукового аналізу слів. Дослідник вважає загальну орієнтацію дітей у фонематичному складі мовлення, диференціацію ними фонем обов'язковою передумовою навчання читання [6, с. 392].

Науковець обґрунтував необхідність використання звукових моделей у навчанні дітей читання. Експериментальне дослідження під керівництвом

Д. Ельконіна засвідчило, що здійснення звукового аналізу слів одразу в аспекті голосного мовлення (шляхом вимови, промовляння) є занадто складним для дошкільників. Зважаючи на це, психологом було запропоновано так звану особливу «матеріалізацію» звукової форми слів: дітям пропонується картка із зображенням предмета, під якою представлено схему звукового аналізу слова на його позначення. Дитина, називаючи кожен звук, позначає його на схемі фішками, таким чином складаючи модель звукової будови слова, не ускладнюючи її конкретними взаємозв'язками звука й букви [7].

Більшість педагогів акцентує на обов'язковому опануванні дошкільниками грамоти, що сприятиме легшій адаптації до шкільного навчання. Метою підготовчого періоду в навчанні грамоти вчені називають формування в дошкільника «... нового ставлення до усного мовлення, його звукової сторони, що і стає для дитини об'єктом вивчення» [9, с. 6].

Підготовка дітей до навчання грамоти є неодмінним складником інтелектуального виховання дошкільників у ЗДО. Він охоплює кілька етапів: ознайомлення з реченням, складовою структурою слова, характеристикою звуків; підготовку до звукового аналізу; навчання звукового аналізу слів. Дослідники виокремлюють необхідні вміння й навички, які має опанувати дитина наприкінці дошкільного періоду, а саме: «...опанувати звуковий аналіз слова, тобто навчитися визначати послідовність, порядкове місце й кількість звуків у словах; розрізняти на слух звуки голосні й приголосні, тверді й м'які приголосні; знаходити наголошений склад і звук у слові; орієнтуватися в його складовій структурі» [9, с. 14].

Отже, як бачимо, підготовка вихованців ЗДО до школи передбачає їх систематичне ознайомлення з елементами мови, формування чітких уявлень про особливості звуків мови, про звукову і складову структури слова.

Як наголошує дослідниця Н. Варенцова, оптимальним віком для початку навчання дітей грамоти є 5 років. Вона ж виокремлює такі два етапи зазначеного процесу, як засвоєння звукової системи мови й опанування читання [4]. Підтримуємо поради А. Богущ і Н. Гавриш обмежитися тільки підготовкою до навчання грамоти, формуванням у дітей навичок фонематичного сприймання і звукового аналізу мовлення [3, с. 654–655]. Вихователів ЗДО необхідно працювати над тим, аби діти під час активної навчально-мовленнєвої та мовленнєво-ігрової діяльності практично засвоїли всі звуки (фонем) рідної мови, навчилися виконувати з ними основні розумові операції, пов'язані між собою: аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати. Тільки за такої

умови можливим є подальше успішне опанування основ грамоти.

Ще одним важливим чинником мовленнєвої підготовки до школи вчені вважають формування в дітей оцінно-контрольних дій. Під контрольними діями А. Богуш розуміє «...свідоме регулювання дитиною власного мовлення з метою констатації й виправлення мовленнєвих огріхів і помилок, відповідність літературним нормам. Оцінні дії, спрямовані на оцінку мовленнєвої діяльності, ґрунтуються на її аналізі, порівнянні отриманого результату із заданими вимогами» [2, с. 45].

Науковці підкреслюють, що оцінно-контрольні дії вможливають перевірку сформованих мовленнєвих умінь і навичок у практичній діяльності, зокрема під час говоріння й аудіювання, слугуючи засобом свідомого засвоєння мови.

За результатами експериментального дослідження А. Богуш, оцінно-контрольні дії є ефективним аспектом опанування дошкільниками усного розмовного мовлення, сприяючи опануванню основними компонентами навчальної діяльності – оцінки й контролю. Позитивних результатів у формуванні зазначених оцінно-контрольних дій, як наголошує дослідниця, можна досягти за умови орієнтації впродовж навчання на зону найближчого розвитку дітей, поступового їх переведення з ігрової діяльності в навчально-мовленнєву [2].

Акцентуємо, що мовленнєва підготовка передбачає ще й формування особистісного досвіду творчої діяльності дошкільників, а також емоційно-ціннісного ставлення до довкілля загалом та до мовленнєвої дійсності зокрема. При цьому вихователі необхідно орієнтуватися на обов'язкові результати навчання, окреслені в державному освітньому стандарті, на наступність між окремими освітніми ланками (дошкільною й початковою, початковою й основною) не тільки на змістовому, а й на процесуальному рівнях [5, с. 13].

Уважаємо, що реалізація наступності між дошкільною й початковою ланками освіти визначає, з одного боку, спрямованість освітньої роботи в ЗДО на відповідність вимогам початкової школи, а з іншого – опору вчителя першого класу на досягнутий старшими дошкільниками рівень розвитку, здобуті ними знання, навички й досвід.

Так, Л. Калмикова пов'язує ефективність окресленого принципу у сфері формування граматичної правильності мовлення з опорою на мовленнєвий досвід дітей, набутий ними ще до навчання в школі під час роботи над реченням, вивчення його як частини тексту [10].

Науковці стверджують, що саме у старшому дошкільному віці відбувається якісне засвоєння дітьми усного зв'язного мовлення як за умов

міжособистісної взаємодії, так і в різних видах діяльності. До шести років у дітей уже достатньо розвинений артикуляційний апарат, фонематичне сприймання, що сприяє початковому навчанню усного й писемного мовлення [3, с. 301].

У виробленні мовленнєвої готовності старших дошкільників до навчання в школі педагогам ЗДО необхідно особливо старанно розвивати зв'язне монологічне мовлення вихованців, яке «...відображає рівень розумового та емоційного розвитку дитини, показує, наскільки вона володіє всіма сторонами рідної мови (лексики, граматики, стилістики, нормами звуковимови)» [14, с. 48].

Доцільно зауважити, що А. Богуш та Н. Гавриш акцентують на підготовці руки дитини до письма впродовж усього її перебування в ЗДО. Так, уже в молодшій групі з цією метою проводять певні дидактичні ігри («Переклади камінці в посудину», «Доміно» (природні матеріали), «Кожній намистинці – своя нитка», «Склади вежу», «Побудуємо будинок» тощо), що розвивають дрібну моторику рук та формують уміння діяти за вказівкою дорослого.

У середній групі дітям пропонують ігри з мозаїкою, розбірними іграшками, а також декоративне малювання фарбами та олівцями на обмеженому просторі, зорові й слухові диктанти. Для вихованців старшої групи доречними будуть ігри на розвиток окоміру й дрібних м'язів руки («Знайди два однакових малюнки та з'єднай їх лінією», «Знайди п'ять відмінностей між слониками», «Відгадай на дотик», «Склади ціле», «Виклади фігуру» тощо), а також спеціальні завдання на вправління дітей у штрихуванні [3, с. 678–679].

Сьогодні для дітей дошкільного віку фахівцями розроблено спеціальні «готові» зошити з підготовки руки до письма, що містять вправи з урахуванням закономірностей формування рухових навичок у дітей та відповідно до сучасних навчальних програм і технологій. Водночас вихованців ЗДО обов'язково слід ознайомити із зошитом, у якому пишуть учні першого класу.

Дослідники увиразнюють і такий важливий напрям мовленнєвої підготовки дітей до школи, як співпраця з їхніми родинами. Із цією метою можна запрошувати батьків на заняття, залучати їх до різних видів діяльності разом із дітьми. Крім того, вихователі розробляють домашні завдання для батьків, які вони одержують у «папках-рекомендаціях», матеріал яких уміщує основні складники мовленнєвої готовності дітей до школи: «Звукова культура мовлення», «Розвиток словника», «Грамматика», «Зв'язне мовлення». До кожної теми запропоновано різноманітні ігри, вправи для проведення в умовах сім'ї, прислів'я, скоромовки, чистомовки, вірші для заучування з метою формування відповідних мовленнєвих умінь і навичок.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що мовленнєва підготовка дітей до навчання в школі передбачає опанування прийомів звукового і складового аналізу слів, ознайомлення з характеристикою звуків, із реченням, а також розвиток рухових навичок, необхідних для подальшого навчання письма. Така особлива підготовка, зважаючи на специфіку свого змісту, стимулює інтелектуальну готовність дітей у сфері спілкування.

Про рівень мовленнєвої готовності старших дошкільників свідчать наявність у них певної суми знань, сформованість та певний рівень розвитку всіх видів компетенцій (фонетичної, лексичної, граматичної, діалогічної й монологічної),

а також опанування елементарних оцінно-контрольних дій упродовж мовлення.

На нашу думку, ефективність досліджуваного процесу забезпечується реалізацією таких організаційно-педагогічних умов, як комунікативна спрямованість навчання, комплексне розв'язання всіх завдань мовленнєвого розвитку дітей, співпраця ЗДО з родинами вихованців у мовленнєвій підготовці дітей до школи.

Уважаємо формування мовленнєвої готовності дітей до навчання в школі надзвичайно актуальним, оскільки це вможливить наступність двох початкових ланок освіти – ЗДО й початкової школи.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. *Дошкільне виховання*. 2012. № 7. С. 3–23.
2. Богуш А.М. Речевая подготовка детей к школе. Киев : Рад. школа, 1984. 176 с.
3. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах / за ред. А.М. Богуш. 2-ге вид., допов. Київ : Слово, 2011. 704 с.
4. Варенцова Н.С. Возрастные особенности усвоения грамоты детьми 5-ти и 6-ти лет : автореф. дис. ... канд. пед. наук : Москва, 1978. 24 с.
5. Вашуленко М. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання. *Початкова школа*. 2000. № 4. С. 11–14.
6. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды / Под ред. В.В. Давыдова, В.П. Зинченко. Москва : Педагог, 1989. 560 с.
7. Эльконин Д.Б. Как учить детей читать. Москва : Знание, 1991. 71с.
8. Журова Л.Е. Обучение грамоте в детском саду. 2-е изд. Москва : Педагогика, 1978. 152 с.
9. Иваненко А.П. Подготовка к обучению грамоте в детском саду. Киев : Рад. школа, 1987. 128 с.
10. Калмикова Л. Теоретичні основи і шляхи вдосконалення методики мовленнєвої підготовки дітей до школи. *Початкова школа*. 2000. № 12. С. 10–13.
11. Подготовка детей к школе в детском саду / Под ред. Ф.А. Сохина и Т.В. Тарунтаевой. Москва : Педагогика, 1977. 160 с.
12. Развитие речи детей дошкольного возраста : пособие для воспитателя детского сада / Под ред. Ф.А. Сохина. 3-е изд., испр. и доп. Москва : Просвещение, 1984. 223 с.
13. Федоренко Л.П. Закономерности усвоения родной речи. Москва : Просвещение, 1984. 159 с.
14. Шиліна Н.Є. Підготовка дітей до школи як педагогічна проблема. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського* : збірник наукових праць. Вип. 9. Одеса, 2001. С. 47–52.

References

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini (2012). [The basic component of preschool education in Ukraine]. *Preschool education*. nr. 7. P. 3 –23. [in Ukrainian].
2. Bohush A.M. (1984). Rechevaia podhotovka detei k shkole [Speech preparation of children for school]. Kyiv : Rad. shkola. 176 p. [in Russian].
3. Bohush A.M. & Havrysh N.V. (2011). Doshkilna linhvodydaktyka : teoriia i metodyka navchannia ditei ridnoi movy v doshkilnykh navchalnykh zakladakh [Preschool language didactics: theory and methods of teaching children of their native language in preschool educational institutions]. 2-he vyd., dopov. Kyiv : Slovo. 704 p. [in Ukrainian].
4. Varentsova N.S. (1978). Vozrastnye osobennosti usvoeniya hramoty detmy 5-ty y 6-ty let : avtoref. dys... kand. ped. nauk [Age features of literacy acquisition by 5 and 6 years old children : abstract of the dis... PhD of Pedagogical Sciences]. Moskva. 24 p. [in Russian].
5. Vashulenko M. (2000). Formuvannia movnoi osobystosti molodshoho shkoliara v umovakh perekhodu do 4-richnoho pochatkovoho navchannia [Formation of the language personality of a junior schoolchild in the conditions of transition to 4-year primary education]. *Elementary School*. nr. 4. P. 11 – 14. [in Ukrainian].
6. Элконин Д.В. (1989). Yzbrannye psykholohycheskye trudy [Selected psychological works] / Pod red. V.V. Davydova, V.P. Zynchenko. Moskva : Pedahoh. 560 p. [in Russian].

7. Əlkonyn D.B. (1991). Kak uchyť detei chytat [How to teach children to read]. Moskva : Znanye. 71 p. [in Russian].
8. Zhurova L.E. (1978). Obuchenye hramote v detskom sadu [Literacy in kindergarten]. 2-e yzd. Moskva : Pedahohyka. 152 p. [in Russian].
9. Yvanenko A.P. (1987). Podhotovka k obucheniyu hramote v detskom sadu [Preparation for literacy in kindergarten]. Kyiv : Rad. shkola. 128 p. [in Russian].
10. Kalmykova L. (2000). Teoretychni osnovy i shliakhy vdoskonalennia metodyky movlennievoi pidhotovky ditei do shkoly [Theoretical bases and ways of improvement of a technique of speech preparation of children for school]. *Elementary School*. nr. 12. P. 10 – 13. [in Ukrainian].
11. Podhotovka detei k shkole v detskom sadu (1977). [Preparing children for school in kindergarten] / Pod red. F.A. Sokhyna y T.V. Taruntaevoi. Moskva : Pedahohyka. 160 p. [in Russian].
12. Razvytye rechy detei doskolnoho vozrasta : posobye dlia vospytatelya detskoho sada (1984). [Speech development of preschool children: a guide for teacher] / Pod red. F.A.Sokhyna. 3-e yzd., yspr. y dop. Moskva : Prosveshchenye. 223 p. [in Russian].
13. Fedorenko L.P. (1984). Zakonomernosty usvoeniya rodnoi rechy [Regularities of native language learning]. Moskva : Prosveshchenye. 159 p. [in Russian].
14. Shylina N.Ie. (2001). Pidhotovka ditei do shkoly yak pedahohichna problema [Preparing children for school as a pedagogical problem]. *Scientific Bulletin of the South Ukrainian State University named after K.D. Ushinsky*. Vol. 9. Odesa. P. 47 – 52. [in Ukrainian].